

# Koodeks, eetika ja lapse õigused

Ülle Lember  
Kairit Raudpuu



# Millest me räägime?

- WHO Global Forum in Moscow, may 2011.

Tackling food-related diseases: **heart disease, diabetes, stroke, lung cancer** and **chronic respiratory disease** - diseases which account for 63 % of deaths worldwide — 70 % in the United States and 90 % in Russia.

- Dr. Margareth Chan, WHO dir. gen.:

... a disaster for health, for society, and most of all for national economies

Kõikide nende diagnooside puhul on teada, et rinnapiimaga toitmine imikueas (enamasti kuni 10-11 k) vähendab hilisemat haigestumise riski.



# Miks me räägime?

WHO raporti järgi on peamisteks surmapõhjusteks:

- suitsetamine (6 million deaths annually),
- Vähene füüsiline aktiivsus (3.2 million deaths),
- Alkoholi ülemäärane kasutamine (2.3 million deaths)
- Vale toit ja kõrgenenud vererõhk(7.5 million deaths)
- Ülekaal (2.8 million deaths).

Dr. Margareth Chan, WHO dir. gen.:

- many of the threats to health that contribute to this situation come from big, rich and powerful corporations, driven by **commercial interests**
- RAHA RÄÄGIB!

# VANAEMAD, EMAD, LAPSED

IGA EMA TAHAB, ET LAPS OLEKS TERVE:

**ÕIGE INFORMATSIOON** imetamise füsioloogiast, alustamisest ja riskidest

Märksõnad: varane alustamine, eksklusiivne imetamine, eakohane lisatoiduga alustamine, imetamise jätkamine

**VABA ÄRILISTEST MÕJUTUSTEST!**

**Norra näide:** beebitoitude reklaam on täielikult keelatud ja 98% emadest lahkub haiglast imetades ning 3 kuu möödudes 90% imetab endiselt.

**USA näide:** 60.-l aastatel reklaamiäri hiilgeaegadel alustas imetamist ainult 40 % emadest

Nüüdseks on see mitmete rahva tervise programmide tulemusena tõusnud 60%-ni

**UK – kus on nõrk kohalik seadusandlus – 2 kuustest imikutest saab RP veel vaid ligi 25%.**



# Millal see algas ?

- 1979 - International Baby Food Action Network
- Ühendab erinevaid huvigruppe üle kogu maailma eesmärgiga **vähendada imikute ja väikelaste suremust**
- Parandada nende ja nende perede **tervist ja heaolu**
- **Rinnaga toitmise** ja optimaalsete imikute toitmise praktikate **edendamise, kaitsmise ja toetamise** kaudu

# IBFAN

On üks suuremaid kindla eesmärgiga initsiatiivgruppe, mille tegevus senini kestab ja on põhjendatud ning vajalik

- Teeb koostööd:

Tarbijakaitse organisatsioonidega nagu CI

Tervise toetamine ja edendamine HAI - ravimid

Rinnaga toitmise tugirühmade org-d ja BFHI

LC – laktatsiooni konsultantide org-d

WABA – kaitseb emade ja kõikide laste õigusi Innocenti deklaratsiooni elluviimise kaudu (al 1991, UNICEF-ga)

# IBFAN

- 1981 a esimese väljundina valmis **Rahvusvaheline Rinnapiima asendajate turustamise koodeks – WHA, Maailma Tervise Assamblee**
- 1990 - Innocenti Declaration on The Protection, Promotion and Support of Breastfeeding;
- 1992 Beebisõbraliku Haigla Initsiatiiv - BFHI
- 2002 Global Strategy for Infant and Young Child Feeding (GSIYCF);
- 2009 gBICS – ülemaailmne initsiatiiv tervise-teemaliste arengute kiirendamiseks - Millennium Development Goals (MDGs) by 2015, mille 4.eesmärk on laste (kuni 5) suremuse vähendamine varase, eksklusiivse ja jätkuva rinnapiimaga toitmise kaudu – BF potentsiaal on 13%
- Inimõiguste alane koostöö

# The Human Rights Framework:

- The Universal Declaration of Human Rights;
- The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights and its General Comment no 14;
- The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women;
- The Convention on the Rights of the Child

Igal lapsel sõltumata sünnimaast ja elukohast ja kultuurilistest eripäradest on õigus parimale võimalikule tervisele.

Baby Milk Action (UK) : Reversing the decline in breastfeeding could save 1.5 million lives around the world every year!



# RINNAPIIM – IGA LAPSE ÕIGUS

Innocenti deklaratsioon laste tervise kaitseks – 1990,  
2005

**kõik naised peaksid** imetama oma lapsi vähemalt neli kuni kuus kuud ning, andes juurde vajalikke lisatoite, jätkama imetamist kuni lapse kaheaastaseks saamiseni või kauemgi.

- Maailma Tervise Organisatsiooni ja UNICEFi suunised aastaks 2000 näevad ette beebisõbraliku keskkonna põhimõtete sulandamist kõigi riikide, **ka Eesti Vabariigi** terviseedenduse alustesse ja tervishoiu kõikidesse lülidesse
- CRC - rahvuslikud raportid, Eesti

# BFHI

Beebisõbralikku staatust taotlevad haiglad on kohustatud järgima koodeksit (võib erineda kohalikust seadusandlusest) ja neis ei ole lubatud mingisuguste edendavate materjalide levitamist järgmiste toodete osas:

- 1. Imiku piimasegud ja täiendpiimasegud**
- 2. Muud toidud, kaasa arvatud imikute mahlad, teed ja teised joogid**
- 3. Lutipudelid, lutid**



# Rahvusvaheline imiku piimasegude turustamise koodeks

## 1) Imiku piimasegusid ei tohi reklaamida tervishoiuasutustes ega avalikes kohtades.

- Iga toote reklaam on mõeldud selleks, et tarbija seda ostaks. See ei ole kõige objektiivsem viis anda teavet toote kohta, kuna reklaamid ei saa olla täiesti tõesed, vaid peegeldavad seda, mida tootjad tahavad öelda.
- Kui imiku piimasegusid reklaamitakse haiglates, tähendab see, et juhtkond soodustab ja kiidab heaks toote tarbimist.
- Imiku piimasegude reklaam vähendab emade usaldust oma rinnapiima suhtes ning nad leiavad, et piimasegud on kindlad ja õiged nende lastele. Kujutage ette, et haigla kavandab sigarettide või alkoholi reklaamimist!

# Rahvusvaheline imiku piimasegude turustamise koodeks

## **2) Rasedatele ja noortele naistele ei anta imikutoitude näidiseid.**

- Näidiste pakkumine on efektiivsem reklaamimise viis. Tasuta näidiste andmine emadele alahindab rinnaga toitmist enam kui tavaline reklaam.

## **3) Haiglates ei reklaamita tasuta või alandatud hinnaga imiku piimasegusid.**

- Sageli hakkavad emad oma lapsi sama piimaseguga toitma, mida kasutati haiglas. Mõnedes maades pakuvad tootjad haiglatele piimasegusid tasuta või väga madala hinnaga (mõnikord isegi makstes haiglale selle võimaluse eest).

# Rahvusvaheline imiku piimasegude turustamise koodeks

## **4) Tootjatel ei ole lubatud luua emadega otsekontakte.**

- Töötajatele makstakse toodete reklaamimise eest. Nad võivad soovida emasid nõustada, kuid nende soovitused ei pruugi olla erapooletud.

## **5) Kitsendused emadele mõeldud materjalidele.**

- Tootjatel on lubatud levitada emadele materjale, mis ei sisalda vastavate toodete reklaame. Esile on vaja tuua rinnaga toitmise tähtsus, lutipudelite kahjulik mõju imetamisele ning ema otsusele last rinnaga toita.
- Informatsioon imiku piimasegude kasutamise kohta peaks materjalides sisalduma ainult vajaduse korral. Sellisel juhul peaksid materjalid sisaldama informatsiooni toote maksumuse ning võimalike tervisehäirete kohta, mis võivad selle toote kasutamisel tekkida.



# Koodeks....

## **6) Tootjatel ei ole lubatud anda meditsiinitöötajatele kingitusi.**

- Kingitused on mõeldud heade suhete hoidmiseks tootjate ja meedikute vahel, kuid need omavad tähtsust toodete leviku edendamisel. Mõned firmade poolt pakutud kingitused on praktilise väärtusega. Kui emad näevad meedikuid kingitusi kasutamas (pliiatsid, kruusid tootja logodega), ongi tootjad suutnud meedikuid kasutada toodete reklaamimisel.

## **7) Meditsiinitöötajatele ei anta toodete näidiseid tasuta.**

- On võimalik, et näidised jõuavad emadeni. Tasuta näidiseid on lubatud anda ainult teaduslikes töodes kasutamiseks. Näidised peavad olema varustatud kaaskirjaga, mis sisaldab uuringu protokollit.

## **8) Meedikutele suunatud materjalid peavad olema teaduslikud ja tõised.**

- Marketingi eksperdid on professionaalid, kes vastutavad asjakohase ning efektiivse reklaami eest. Reklaam peaks sisaldama vastava eriala eksperdi seisukohti. Tervishoiutöötajad peavad sageli toetuma ainult tootjapoolsele informatsioonile. Et meedikud saaksid anda tasakaalustatud ning õiget nõuannet, on oluline neutraalse, ärilistest huvidest lahus oleva informatsiooni kättesaadavus.

# Koodeks....

## **9) Toodete märgistustel ei tohi kasutada imikute pilte.**

- Õnnelike, tervete laste pildid imikutoitude märgistustel võivad idealiseerida antud toodet kui lapsele hästi sobivat. Emasid julgustatakse uskuma, et neid tooteid kasutades on nende lapsed terved. Kaisukarude ning teiste mänguasjade pildid idealiseerivad samuti kunstliku toidu kasutamist. Selliseid pilte ei tohiks pakenditel kasutada.
- Imikute piimasegude märgistus peab sisaldama teavet rinnaga toitmise kasulikkuse kohta ning teatist soovitusena kasutada seda toodet ainult meditsiinitöötaja ettekirjutusel. Samuti peab märgistus sisaldama täpset kasutamishendit koos ebaõige valmistamise ohtudega.

## **10) Mida teada toodete märgistamisest?**

- Märgistus peab sisaldama täpset kasutamishendit. Märgistus ei tohi ohustada rinnaga toitmist.





# Eetika küsimused

- Ämmaemanduseetika on suunatud professionaalsusele - reeglistatavaks alaks on ämmaemanda ja patsiendi suhted.
- Ämmaemanda esmane ülesanne on kindlustada lapseootel naise või ema ja tema lapse heaolu
- Ämmaemandusabi esmane suund on vähendada emade ja laste suremust ning haigestumist
- Naisel on õigus valida ja otsustada
- Loe ka: Ämmaemanda eetikakoodeksit!

## **Sünni ja Imetamise Eesti Tugiühing (SIET) on IBFANi liige.**

- jälgime beebitoitude turgu ja Koodeksi täitmist, raporteerime avastatud rikkumistest (ICDC-International Codex Documentation Centre)
- jagame informatsiooni
- toetame aktiivselt Koodeksi põhimõtete seadustamist ja ellurakendamist kohapeal
- imetamisnõustamine ja koolitused



# Eesti seadusandlus

- EU riikide probleem- direktiivid on üldised
- **Reklaamiseadus, jõustunud 1.11. 2008**
  - § 23. Imiku piimasegu reklaam
  - Imiku piimasegu reklaam on keelatud.
- **Toiduseadus**
  - imiku- ja väikelapsetoidud kuuluvad eritoitude hulka
  - teavitamine uue toote turule toomisel
  - informatsiooni esitamine märgistamisel
- **Vabariigi Valitsuse määrus** (kehtestatud Toiduseaduse alusel):
  - Eritoitude koostis- ja kvaliteedinõuete ning eritoitude valmistamiseks kasutatavate ainete ja eritoidu käitlemise suhtes esitatavate nõuete ning eritoitude märgistamise ja muul viisil teabe edastamise erinõuete ja korra kinnitamine

# Mis mõjutab ema otsuseid Eestis?

- Infopäevad
- Reklaam meedias- teles, ajakirjades ja internetis
- Voldikud
- Kingitused ja sidusmüügid
- (Jätku)piimasegu näidised ja jätkupiimasegude propageerimine
- Soodushinnad
- Tahke lisatoiduga alustamise aja nihkumine varasemaks

# Ämmaemand- emale lähemal, kui tootja või vahendaja

- Tänu ämmaemandatele saavad enamik lapsi Eestis rinnapiima kohe pärast sünnitust
- Imetamine ja naise edukus imetamisel on sama tundlik teema, nagu sünnitus
- Kas emal on imetamisega mure või lihtsalt vähe informatsiooni?
- Kuidas reageerib ämmaemand, meditsiinitöötaja- kas probleemi peitmisega või lahenduse otsimisega?

# Täna !

Kõik, kes on valmis aktsepteerima koodeksi  
printsipe ning huvitatud koostööst  
vanaemade, emade ja laste tervise huvides, on  
oodatud ühinema Sünni ja Imetamise Eesti  
tugiühingu tööga [www.siet.ee](http://www.siet.ee) !